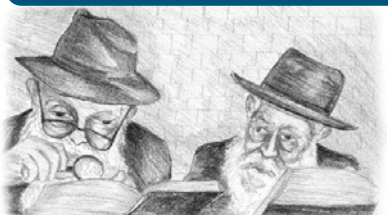
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום שלישי ■ חג שבועות ■ פרשת נשא ■ ג' סיון ה'תשפ"ג ■ 23.05.2023 ■ גליון מס' 736

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בחירת ישראל ומתן תורה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

לפי הפתגם שטבע רס"ג בספרו אמונות ודעות [מאמר ג ז']: "אין אומתנו אומה אלא בתורותיה", משמע שייחודו של עם ישראל הוא מפני התורה, וכך משמע גם מדברי הרמב"ם [אגרת תימן] שכתב: "שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם שנאמר [דברים י טו]: 'רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה'. ואין זה לפי שהיינו ראויים לכך, אלא בחסדו של הבורא וטובו שהתחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותינו מעשים טובים בידיעת הבורא ובעבודתו". ברם במקורות אחרים של רבותינו אנו מוצאים דעה אחרת כמו דברי המדרש [קה"ר א]: "רשב"י אומר: כתוב 'כי כימי העץ ימי עמי' ואין עץ אלא תורה שנאמר: 'עץ חיים היא', וכי מי נברא בשביל מי, התורה בשביל ישראל או ישראל בשביל התורה? לא תורה בשביל ישראל, ומה תורה שנבראת בשביל ישראל הרי היא קיימת לעולמי עולמים, ישראל שנבראו בזכותם על אחת כמה וכמה". וכעין זה מובא ב"תנא דבי אליהו" [אליהו רבה יד]: "פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום, מצאני אדם אחד . . . ואמר לי: רבי, שני דברים יש בעולם ואני אוהבם בלבבי אהבה גמורה ואלו הן: תורה וישראל, אבל איני יודע איזה מהן קודם. אמרתי לו: בני, דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה אבל אני אומר: ישראל קדמו". וכדבריהם משמע גם מנוסח ברכת התורה שתחילה אנו אומרים: "אשר בחר בנו מכל העמים" ורק אח"כ אנו אומרים: "ונתן לנו את תורתו". או בתפילת המועדים: "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות", ורק אח"כ אנו אומרים: "וקידשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך".

המחלוקת הזו, האם ישראל נבראו בשביל התורה או התורה בשביל ישראל, ניתן לקשרה למחלוקת בין הרמח"ל והמהר"ל, כיצד נהיה עם ישראל לעם בחירה. לפי הרמח"ל [דרך ה' ח"ב פ"ד] בחירת ישראל היא תוצאה מחטא אדם הראשון, שהאנושות נפלה ממעלתה נפילה שלא תוכל להתעלות ממנה בכוחות עצמה, ולכן אחר החטא נקבע שחלק נבחר מהאנושות יהיה השורש ושאר האנושות הענפים, ו"השורש" הוא שיחזיר את האנושות למעלתה שקודם חטא האדם. ואכן מאז חטא אדם הראשון, בכל אותה העת בחנה ההשגחה העליונה את אישי האנושות, לראות מי מהם יכין את עצמו למעלה היותר רוממה של האנושות והוא שיבחר כעם מכלל האנושות להיקבע ל"שורש" יקר וטוב, וכמוהו יהיו צאצאיו הבאים אחריו. הבדיקה הזו התרחשה מאדם הראשון עד דור הפלגה, ובכל אותה תקופה לא חדלו להיות בעולם צדיקים דורשי אמת, כמו חנוך, מתושלח, שם ועבר, וכדומה, שהיו הולכים בדרך האמת ומזהירים את הרבים, ועל כולם נתעלה אבינו אברהם ע"ה והוא נבחר במעשיו להיות שורש האנושות במדרגתה העליונה. ובזכות אברהם נהיינו אנו לעם ישראל. אפשר לומר שהרמב"ם שכתב: "שהבורא התחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותינו מעשים טובים בידיעת הבורא ובעבודתו" שהוא נוקט בשיטת הרמח"ל.

למהר"ל [נצח ישראל פי"א] יש שיטה אחרת כיצד נבחרנו להיות "עם ישראל", לפי המהר"ל עם ישראל לא נבחר בגלל מעשים טובים אלא נברא לכתחילה בעת בריאת העולם כשאר היצורים שנבראו בבריאת העולם. והוא מוכיח שהבחירה הזו אינה קשורה להתנהגותו של אברהם - ממה שהתורה אצל נח מקדימה את צדקותו של נח לבחירתו ממה שכתוב תחילה: "אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", ורק אח"כ כתוב שנח נבחר, לומר לנו שבחירתו של נח היא רק בגלל צדקותו, ולכן כשחטא נח התבטלה ממנו הבחירה. מה שאין כן אצל אברהם, שם אין התורה מזכירה כלל עם הופעתו את צדקותו, וכאשר הקב"ה אומר לו: "לך לך מארצך ממולדתך" אין אנו יודעים את

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

מתן תורה, דוד המלך והבעש"ט - הקשר המשותף
ביום שישי הבא עלינו לטובה, יחול חג השבועות, חג מתן תורתנו. שנים...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
אנחנו מתלבטים האם להזמין תנור אחד או שני תנורים- - אחד לבשרי ואחד לחלבי...
המשך בעמ' 3

אמה של מלכות
בכל שנה כשאנו מתכוננים לקראת מעמד קבלת התורה, שקוראים...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"
היה זה בבורו פארק, ניו יורק, שבארה"ב, בחורף תשל"ז. בבית...
המשך בעמ' 6

שביבים
- ייחוס אבות עד מתי?
- לא להידחף...
- עוד פירושים למאות
- מדוע מקשטים בצמחים בשבועות?
- מה זה תיקון ליל שבועות?
- הגרף פוטוצקי
- הרבי מלובביץ': ימי מתן תורה סגולה לרפואה

המשך בעמ' 10

שלושת התנאים לקבלת התורה במשנת רבנו-אור-החיים-הק'
"בחודש השלישי לצאת ב"י מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני...
המשך בעמ' 13

שידה באמצע אמירת "שבע ברכות"
בפרשתנו פרשת נשא (במדבר ז', א') כתוב, ויהי ביום כלות משה להקים...
המשך בעמ' 14

טיבו של אברהם. לומר לנו שעם ישראל לא נבחר בגלל צדקתו של אברהם, אלא הוא יצירה אלקית שקדמה לבריאת העולם.

את המחלוקת הזו של המהר"ל והרמח"ל כיצד נבחר עם ישראל רואים אנו גם בהסבר שלהם את דברי חז"ל על הפסוק: "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן" ששאלו בגמרא [ע"ז ב ב]: "מאי בעי (ביקש) בשעיר, מאי בעי בפארן? אמר רבי יוחנן: מלמד שהחזירה הקב"ה (את התורה) על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה". לפי הרמח"ל, לשיטתו, דברי הגמרא הם כפשוטם, שאחרי הבחירה של אברהם ניתנה לאומות העולם הזדמנות שנייה להיות גם הן ל"שורש האנושות", ואילו מי מהן שהיתה מסכימה אז לקבל את התורה, גם היא היתה מתעלה להיות בדרגת ישראל "שורש האנושות". וכיון שלא רצו, אז נגמר דינם לגמרי ונסתם השער בפניהם סתום שאין לו פתיחה. ואילו לפי המהר"ל בספרו "תפארת ישראל" (פ"א) המסופר במדרש לא היה אלא משל הממחיש את אי התאמתן של האומות לתורה, וכוונת המדרש היא שאילו היו מציעים להם לקבל את התורה - זו היתה תשובתן. ורק ישראל, לפי מעלת נפשם כפי שיצר אותם הבורא, הם מוכנים לפעולות אלוקיות שהן המצוות, ולכן הסכמתם לקבל התורה היא טבעית.

מתן תורה, דוד המלך והבעש"ט - הקשר המשותף

/ הרב יוסף גערליצקי - רב מרכז תל אביב ושליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו

ביום שישי הבא עלינו לטובה, יחול חג השבועות, חג מתן תורתנו. שנים רבות לאחר מתן תורה, אירעו בחג זה, מאורעות נוספים בעלי חשיבות ומשמעות ביהדות. יום פטירתו של דוד המלך (כדברי הגמרא "דוד מת בעצרת"), ויום פטירתו של מייסד החסידות, רבי ישראל בעל-שם-טוב. כמו בכל דבר ביהדות, עיון במשמעות אירועים שקרו באותו תאריך, בכוחו ללמדנו מסר חשוב. יתירה מכך: תורת החסידות מלמדת כי במאורעות שיש להם קשר משותף, ישנו יתרון והוספה במאורע האחרון על פני קודמו. כלומר, לאחר ה"גילוי" האלוקי המיוחד שהיה ביום מתן תורה, ישנו גילוי נעלה יותר בהקשר לשבועות הקשור לדוד המלך, ולאחר מכן זכינו לתוספת גילוי גבוהה עוד יותר, בהקשר לבעל-שם-טוב הקדוש.

ביחס למתן-תורה נאמר במדרש: "אמר דוד: אף-על-פי שגזר הקב"ה 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם' - כשביקש ליתן התורה ביטל גזירה ראשונה, ואמר 'התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים' ואני המתחיל, שנאמר: וירד ה' על הר סיני', וכתיב: 'ואל משה אמר עלה אל ה' '.

משמעות הדברים: לפני מתן תורה, היה כעין חוק ו'גזירה' - 'השמים לה' והארץ נתן לבני אדם', הפרדה מוחלטת בין הרוחניות לבין הגשמיות. כלומר, ההתגלות האלוקית שהייתה בעולם לפני מתן תורה (ע"י האבות אברהם ויצחק ויעקב, וצאצאיהם, שאף הם קיימו מצוות) הייתה מוגבלת ולא חדרה אל הגשמיות והחומריות של העולם.

במתן תורה, כאשר 'וירד ה' על הר סיני', ו'העליונים ירדו לתחתונים', חדרה ההתגלות האלוקית גם אל תוך הגשמיות של העולם, עד שהמדרש מתאר שלא היה הד ('בת קול') לקולו של הקב"ה, משום שהד נוצר כאשר הקול נתקל בעצם כלשהו הגורם לו לחזור. ואילו כאן חדר הקול, כביכול, דרך כל העצמים והגופים, עד שנבלע בהם ולא יצר הד. כל זאת הוא ביטוי לעובדה שלראשונה מאז בריאת העולם חדרה ההתגלות האלוקית אל החומר הגשמי והתלבשה בתוך גדרי העולם, "עליונים ירדו לתחתונים".

יחד עם זאת, המדרש אומר שגם "תחתונים יעלו לעליונים", כלומר, לא רק שהרוחניות תרד ותשפיע בעולם הגשמי, אלא שכל דבר גשמי יוכל להזדכך באופן שהוא עצמו מתעלה והופך להיות קדוש ו"רוחני", כמו עור הבהמה שעל ידי הפיכתו לקלף שעליו כותבים ספר תורה, תפילין ומזוזות, הוא הופך להיות חפץ קדוש.

מבחינת סדר ההתרחשויות קדם האירוע של 'וירד ה' על הר סיני' ('העליונים ירדו לתחתונים - ואני המתחיל') לאירוע של 'ואל משה אמר עלה אל ה" ('התחתונים יעלו לעליונים'). למרות זאת מקדים המדרש בלשונו את 'התחתונים יעלו לעליונים'. הדבר מוכיח כי עיקר הכוונה של ביטול הגזירה הוא להשיג את 'התחתונים יעלו לעליונים', כלומר - שהגשמיות תזוכך עד שהיא עצמה תהפוך ל'עליונים', מטרה זו החלה להיות מושגת רק לאחר מתן תורה, כשבני ישראל החלו לקיים את המצוות באמצעות דברים וחפצים חומריים המתקדשים על-ידי כך. דבר זה אירע, כפי המובן מן הפסוקים, רק לאחר מתן תורה, ובמתן תורה עצמו היה בעיקר העניין של 'העליונים ירדו לתחתונים'.

חיבור הרוחניות והגשמיות שהחל רק לאחר מתן תורה, הגיע לשלמות וגילוי על ידי דוד המלך (ובנו שלמה המלך), כפי שניתן לראות משני עניינים עיקריים בפועלו של דוד המלך: א. מלכות ישראל - דוד היה המלך הראשון שמלך על כל ישראל ושהמלוכה הובטחה לו ולזרעו עד עולם. ב. בית המקדש - שאמנם נבנה על ידי שלמה, אך דוד הכין את הרקע, את ציור התבנית ואת הנחת היסודות והחומרים, עד שבית המקדש נקרא על שמו, 'מזמור שיר חנוכת הבית לדוד' (תהילים ל').

בשני נושאים אלו, באים לידי ביטוי שלימות החיבור בין הרוחניות והגשמיות. מלכות: 'שום תשים עליך מלך' - משמעותו -התבטלות

העם כולו בצורה מוחלטת אל הקב"ה באמצעות ההתבטלות אל המלך, שהרי עניינו של מלך ישראל הוא, שאין מעליו אלא ה' אלוקיו. בית המקדש: בנוסף להשראת השכינה שהייתה בו, הרי המבנה עצמו וכל כליו, הופכים למקדש לה'. קדושת המקום עוצמתית כל-כך, עד שנשארה קבועה בו גם לאחר חורבן בית המקדש. רואים אפוא בפועלו של דוד המלך את התגשמות הכוונה של זיכוך והעלאת העולם הגשמי והפיכתו לרוחני, "תחתונים יעלו לעליונים". בזה ישנם שני שלבים: שלב ראשון במתן תורה, שבו 'העליונים ירדו לתחתונים', ושלב שני בימי דוד המלך, שבו 'תחתונים יעלו לעליונים'. אך תכלית הכוונה במתן תורה להגיע לשלב שלישי וגבוה יותר: מיזוג וצירוף שני מעלות נפלאות אלו יחד - גם הבאת האור האלוקי באופן מושלם למטה, וגם זיכוך הגשמיות שתהפוך במילואה לקדושה. אמנם, מצב נפלא שכזה יתרחש במילואו רק בימות המשיח, אך מכיון שה'גזירה' שהפרידה בין 'עליונים' ו'תחתונים' בוטלה כבר במתן תורה, משמעות הדבר שמחובתנו לשאוף ולהביא הכנה לגילוי זה גם בעבודת התורה והמצוות שלנו כיום. ואת אותה הכנה לשלב השלישי והגבוה ביותר, הביא לעולם הבעל-שם-טוב הקדוש, שגילה את תורת החסידות, שעליה נאמר, שכאשר "יפוצו מעיינותיך חוצה", מעיינות תורת החסידות - אזי יבוא משיח. הבעל-שם-טוב חידש וגילה מצד אחד את רזי הרזין של התורה, ומצד שני הראה ולימד כיצד הם מתגלים בתוך העולם עצמו, בחומריותו ובגשמיותו. לימוד והפצת תורת הבעל-שם-טוב מהווים הכנה וכלי לביאת המשיח, שגם עליו נאמר מצד אחד שהוא 'הוגה בתורה' (ממעלה למטה) ומצד שני - 'כדוד אביו' (מלמטה למעלה). בחג השבועות ניתן לנו כוח מחדש לפעול בעולם קדושה מיוחדת זאת, ולהביא את העולם לשלימותו הגשמית והרוחנית, בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש. (נערך משיחה של הרבי מליובאוויטש)

הנני בזה לאחל לקוראים שנזכה לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות ולהזכירכם את קריאתו של הרבי מליובאוויטש שכל ילד וילדה ואפילו תינוקות, יגיעו יחד עם ההורים בחג השבועות לבית הכנסת, כדי לשמוע את עשרת הדברות.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל ש.י מרעננה: לאחרונה עברתי לבית חדש בשעה טובה ומוצלחת ועדיין עוד לא הזמנו תנור למטבח. הסיבה שאנחנו מתעכבים היא בגלל שאנחנו מתלבטים האם להזמין תנור אחד או שני תנורים- אחד לבשרי ואחד לחלבי. ידוע לנו שיש סוגי תנורים שיש להם מנגנון 'ניקוי עצמי' הנקרא 'פירוליטי'[א] שיכול מבחינה הלכתית להיחשב כהכשרת התנור. משום כך אנחנו מתלבטים האם להזמין תנור אחד שישמש אותנו גם לבשרי וגם לחלבי ע"י הכשרתו בעזרת המנגנון הנ"ל בין לבין, או עדיף להזמין 2 תנורים? שאלה נוספת באותו עניין היא, במידה ויהיה לנו 2 תנורים ונרצה בשעת העומס של יום שישי להשתמש ב-2 התנורים בו זמנית, בתנור הבשרי להכין את מאכלי השבת הבשריים, ובתנור החלבי לאפות חלות לצורך סעודת השבת, האם זה אפשרי? ושאלה אחרונה לסיום היא, מה דעת הרב על התנורים עם 2 התאים המצויים היום בשוק, האם ניתן להשתמש בתא אחד לבשרי ובתא אחד לחלבי?

תשובה: הנה בעניין זה יש פרטים רבים ורבה המבוכה בקרב הציבור בהלכות אלו, ומפני שהן שאלות הנצרכות לרבים אשתדל לבאר הלכה זו על כל פרטיה בצורה ברורה בעז"ה.

דבר פשוט הוא שאי אפשר לאפות מאכלים חלביים בתנור בשרי וכן להיפך מבלי להכשירם בינתיים, כשם שאי אפשר לבשל מאכל בשרי בסיר חלבי. אמנם בתנורים בעלי המנגנון הנ"ל אכן הפעלת המנגנון (פירוליטי) נחשבת כהכשרת התנור המועילה לכל הדעות מאחר שבתהליך הניקוי התנור מגיע לחום של כ500 מעלות צלזיוס, ולכן לכאורה אפשר להשתמש בתנור הנ"ל לבשרי, להכשירו (ללא המתנת זמן) ושוב להשתמש בו לחלבי וחוזר חלילה.

אמנם יש להזכיר את דברי המגן אברהם[ב] שמעיד שעל פי המנהג אין לאדם להשתמש בכלי אחד לבשרי ולחלבי על ידי הכשרתו בין לבין בכל פעם, מחמת חשש המכשלה בדבר שבבואנו להשתמש בכלי, לא נזכור אם הוא כעת חלבי או בשרי ונבוא לידי מכשול, ואם כן לכאורה הוא הדין גם בתנור זה. אך יש לדעת שבני ספרד לא קיבלו עליהם הנהגה זו ולדעתם ניתן להשתמש בכלי אחד לחלבי ובשרי ע"י הכשרה כדין בין לבין[ג].

עוד יש לדון שגם לדעת בני אשכנז על פי המגן אברהם, אין הנהגה זו אמורה אלא בכלים השכיחים והמצויים כגון סירים, סכו"ם, וכדו' שניתן בנקל ובהוצאה מועטה יחסית לייחד מערכת כלים בשרית ומערכת כלים חלבית, אבל בתנור שקשה לייחד תנור לבשר ותנור לחלבי הן מצד ההוצאה המרובה והן מצד חוסר המקום במטבח - יש לומר שאין לחשוש להנהגה זו ולא נאמרה באופן זה[ד].

ולכן הנוהג להשתמש בתנור אחד לבשרי ולחלבי ע"י הכשרתו באמצעות המנגנון הנ"ל יש לו על מי לסמוך, ואף לבני אשכנז.

(ובאשר לרשת התנור ולתבנית: אם הרשת והתבנית נשארו בתנור בזמן ההכשרה (הפעלת הפירוליטי) אזי גם הם הוכשרו מתשמישם הקודם, אלא שיש לדעת שלפי הוראות חלק מהיצרנים התבנית והרשת עלולים להיפגם בעקבות כך, ועוד כיון שבנקל ניתן לייחד תבניות נפרדות ורשת נפרדת לבשר ולחלב אין לבני אשכנז לכתחילה להכשירם כל פעם ולהחליפם מבשרי לחלבי ולהיפך)

אמנם יש לדעת שאף אם מבחינה הלכתית הדבר מותר, מכל מקום מהצד הטכני - הדבר לא מומלץ, מאחר שהפעלת המנגנון הנ"ל אורכת כ-3 שעות, וכמו כן אנשי מקצוע אומרים כי הפעלה מרובה ותמידית של המנגנון הנ"ל 'תורמת' לקלקולו של התנור, ושלא לדבר על צריכת החשמל המרובה בעת הפעלת המנגנון

הנ"ל, וכל אחד ינהג לפי שיקול דעתו בעניין זה.

פתרון נוסף להשתמש בתנור אחד לחלבי ולבשרי הוא התנור עם 2 תאים שיש לו כשרות מגוף כשרות מוכר ומוסמך, באופן שתא אחד משמש כתנור בשרי ותא אחד משמש כתנור חלבי, ויש לשים לב שבחלק מהתנורים כגון אלו הוראות הכשרות אינן מאפשרות את השימוש בו זמנית ב-2 התאים גם יחד, ובחלק מהתנורים גם זה אפשרי, והכל לפי הוראות הכשרות הנכונות לאותו תנור ואותו דגם.

אלא שגם כאן יש להעיר את הצד הטכני שבדבר, שבדרך כלל בתנורים כגון אלו התא העליון הוא קטן יחסית, וגם התא התחתון מכיל נפח יותר קטן מתנור רגיל בעל תא אחד, וכמו כן בדרך כלל עוצמת התנור הדו תאי, נמוכה יותר מתנור בעל תא אחד, וגם בזה כל אחד ינהג לפי שיקול דעתו, ולפי חוות דעת של אנשי המקצוע בתחום זה. ואם כן מבואר שהמהודר ביותר גם מבחינה הלכתית, וגם מבחינה טכנית, הוא לקנות 2 תנורים נפרדים, אחד לבשרי ואחד לחלבי (ויש להעיר שבתוספת השקעה קטנה יחסית אפשר לקנות 2 תנורים נפרדים מאשר לקנות תנור אחד דו תאי או תנור אחד שיש לו מנגנון ניקוי עצמי) אלא שרק יש לברר את השאלה האחרונה של השואל, האם קנייה של 2 תנורים תוכל להועיל לנו גם בשעות העומס של ערבי שבתות וחגים להכין בו זמנית את מאכלי השבת הבשריים בתנור אחד, ואת החלות לשבת בתנור השני החלבי. והנה שאלה זו נוגעת לסוגיית נ"ט בר נ"ט (נותן טעם בר נותן טעם) המוזכרת בגמרא ובהלכה[ה], ואין כאן המקום להאריך בסוגיא זו ורק אזכיר את מסקנת ההלכה לענ"ד הנוגעת לשאלתנו: לבני אשכנז- יהיה מותר לאפות חלות לשבת בתנור החלבי (בתבניות חד פעמיות) על אף שאת החלות הללו יאכל במהלך הסעודה הבשרית של שבת ופעמים ממש עם הבשר, בהתקיים בתנאים הבאים:

1) התנור החלבי הוא אינו בן יומו - כלומר לא השתמשו בו לאפות מאכלי חלב ב-24 שעות האחרונות.

2) התנור נקי מכל מיני שאריות של מאכלים חלביים, גם לא שאריות הדבוקות לדפנות התנור או בתחתיתו.

3) אי אפשר לאפות את החלות בתנור הבשרי, משום שהתנור הבשרי בשימוש, ולא ניתן להמתין לפינויו של התנור מחמת הזמן הקצר והמלאכה המרובה האופיינית לשעות העומס של ערבי שבתות וחגים.

באם לא התקיימו 3 התנאים הללו אין היתר לאפות חלות בתנור החלבי לצורך סעודות השבת הבשריות (אולם באשר לתנאי הראשון הדבר אמור בעיקר אם משתמש בתבנית החלבית, אולם אם משתמש בתבנית חד פעמית יכול להשתמש בתנור לאפיית החלות אף אם התנור הוא בן יומו). לבני ספרד- לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל[ו] מותר לכתחילה לאפות חלות בתנור החלבי לצורך אכילה בסעודה בשרית, ובתנאי שהתנור נקי (תנאי 2 לעיל בלבד) ולדעת הבן איש חי יהיה מותר רק בהתקיימו 2 התנאים הראשונים, וגם אם התקיימו 2 התנאים טוב להחמיר לאפותם בתנור הבשרי, אלא אם כן אין הדבר אפשרי (כלומר התקיים גם התנאי השלישי)

ואכלו ערוך וישבעו!

א - Self-Cleaning - Pyrolytic Oven
ב - בהלכות יום טוב סימן תק"ט ס"ק י"א, ומובא במשנה ברורה סימן תנ"א ס"ק י"ט.
ג - הליכות עולם חלק ז'.
ד - ועוד שיש דעות שאין המנהג תקף אלא בהגעלה ולא בליבון עיין בדרכי תשובה ליו"ד סימן קכ"א ס"ק נ"ט.
ה - שו"ע יו"ד סימן צ"ה.
ו - עיין בכל זה בספר "לקוט יוסף" איסור והיתר על סימן צ"ה.

אמה של מלכות

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בכל שנה כשאנו מתכוננים לקראת מעמד קבלת התורה, שקוראים אותו ביום חג השבועות. אנו קוראים בתחילה את 'מגילת **רות**', שהיא גם נחשבת '**אמה של מלכות**'. בכך שזכתה לראות את שלמה - בן הדור החמישי שלה, היושב על כסא המלכות בירושלים[1].

דבר זה היווה השלמה לברית שנכרתה בין הקב"ה וישראל - ממתן תורה ועד להקמת מלכות דוד ושלמה. וכדרך שדרשו חז"ל על הפסוק בשיר השירים - "ביום חתונתו וביום שמחת לבו". כש'החתונה' היא כנגד מעמד 'מתן תורה', ו'שמחת הלב' היא כנגד בניין המקדש שבימי שלמה[2].

והחוט המקשר ביניהם, נמצא בידי רות המואביה. שכן רות החלה את דרכה לעם ישראל, בכך שקבלה עליה עול מצוות - 'עמך עמי ואלוקיך אלוקי'[3]. וזכתה להקים את מלכות בית דוד - כשדבקה בנעמי חמותה, ובבועז האיש שגאלה. ובמיוחד שעשתה כן, כשלא הלכה אחר אחד הבחורים בני גילה[4]. אלא היא העדיפה את הגואל הקרוב אליה - בועז.

ולמעשה למרות שרות נחשבת נכריה[5] טרם התגיירותה, היא למעשה כאחות לנו. בת בתו של לוט, אותו החשיב אברהם כאחיו[6]. ואף בימי משה לא הותר לישראל לכלותם במלחמה, בגלל שתי פרידות טובות שיצאו מהם - רות המואביה ונעמה העמונית[7].

הדבר אשר הכניס את רות לכלל ישראל, היו מעשי החסד שפעלה עם כולם. החל מכך שלא נטשה את חמותה לאחר מות בעלה הראשון, דרך זה שדבקה בנערות בועז ולא הלכה אחר אחד הבחורים, ועד לכך שבקשה להיגאל ע"י בועז - שלקחה לו לאשה והוליד ממנה בן. וכן במידת הביישנות שהייתה בה - כשלא נדחפה בין המלקטים, אלא עמדה מהצד. והרחמים שריחמה על חמותה, כשהביאה לה מהלקט שלקטה בעצמה. והביאה מנוח לנפשה בהולדת הבן, שיכלכל לה את שיבתה[8].

ומידות אלו של גמילות חסדים יחד עם ביישנות ורחמים, קיימות רק

במי שעמדו אבותיו לרגלי הר סיני[9]. ובכך הוציאה עצמה רות מהעם המואבי, שלא ידע להכיר טובה וגמל רעה תחת טובה לישראל[10] - והוכיחה בעצמה שרואיה היא להיות אמה של מלכות.

וזהו ההבדל הגדול שבין החתונה, ליום השמחה. שכן אין לדעת מה יעלה בגורלם של אלו העומדים בחופה, וטרם החלו להקים את ביתם ולגדל בו את צאצאיהם. אך רק כאשר באות השמחות, ובמיוחד בלידת הבנים[11] - ניתן להבחין במה שנבנה כאן. האם זהו אכן מעון לשכינה, ששורה במעשי ידיהם.

ולכן כשקבלו ישראל את התורה בהר סיני, לא היה זה עדיין העת להבחין בעיקרי הדברים שבאו לרגלם. ובמיוחד כשחטאו בעגל, והיו ככלה המזנה בחופתה. ובכך ירדה קרנם של ישראל בעיני האומות, כדרך שעשה עמם בלעם לסוף ארבעים שנה במדבר.

וכנגד המחטיאים האלו - נצבת דמותה של רות המואביה, הבאה לתקן את מעשי הזנות של בנות מואב. כשמבקשת היא להינשא בהיתר לבועז, אבי אביו של דוד המלך. והיא עושה זאת בדרך של צניעות, ודבקותה בנערות בועז הכשרות. ובזה היא גומלת את החסד האמתי, שנתחייבו בו אבות אבותיה כלפי ישראל - כשהצילם אברהם אבינו מההפיכה, והחזירם מהשביה.

ובזה גם באה לידי גמר כוונת אברהם אבינו, כשביקש שלא לריב עם לוט - 'כי אנשים אחים אנחנו'. ויחדיו זוכים בני בניהם להתאחד - בועז מצד אברהם, ורות מצד לוט. ולהקים יחדיו את בית ישראל[12], כרחל וכלאה[13] - שאף הן באו ממשפחת אברהם, כצאצאי אחיו נחור.

וכיוון שרות תיקנה את המידה היסודית שבעם ישראל - החסד, ראויה היא להקרא '**אמה של מלכות**'. שאף כל האומות מכירים בגדולתם זו של מלכי ישראל - 'כי מלכי חסד הם'[14]. וכשמקים שלמה את המקדש, הוא שם את כסא המלכות יחד עם הכסא ל'אם המלך'[15] - זוהי רות.

ואף אנו זכינו שאמנו **רות** ע"ה - הדריכה אותנו בדרכי הצניעות, הביישנות והחסד. לדרוש איש טובת אחיו, ולראות את הטוב שבאחר. והייתה היא לנו כ'אמה של מלכות', בהשאירה לנו מורשת של חסד, עין טובה ושמחה שהיו נסוכים על פניה תמיד.

ותבוא האם ותרווה את הקב"ה בשירות ובתשבחות[16], שאמרה בחייה פעמים רבות בספרי התהלים שקראה - מליל חופתה[17] ועד ליום עלותה לגנזי מרומים[18].

1 - עם המלך במלאכתו ישבו שם זו רות המואביה שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה שנאמר (מלכים א ב, יט) וישם כסא לאם המלך וא"ר אלעזר לאמה של מלכות - בבא בתרא, צא:
2 - **בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ** בסיני, **בְּיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ** בירושלים - שמות רבה, נב
3 - רות א, טז
4 - היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר - רות ג, י
5 - ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה - שם ב, י
6 - ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך **כי אנשים אחים אנחנו** - בראשית יג, ח
7 - ויאמר ה' (אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה (במדבר כה, יז) צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן. אמר לו הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית - בבא קמא, לח:
8 - והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך כי כלתך אשר אהבתך ילדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים - רות ד, טו
9 - תניא 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' זו בושה, 'לבלתי תחטאו' מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא. מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני.
לא עמדו אבותיו על הר סיני שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם - נדרים, כ. וברי"ן שם
10 - והנראה אלי כי הכתוב הרחיק שני האחים האלה שהיו גמולי חסד מאברהם שהציל אביהם ואמם מן החרב והשבי (בראשית יד טז) ובזכותו שלחם השם מתוך ההפכה (שם יט כט) והיו חייבין לעשות טובה עם ישראל והם עשו עמהם רעה האחד שכר עליו בלעם בן בעור והם המואבים והאחד לא קדם אותו בלחם ובמים כאשר קרבו למולו כמו שכתוב (לעיל ב יח יט) אתה עובר היום את גבול מואב את ער וקרבת מול בני עמון - רמב"ן דברים כג, ה
11 - אפיקורס אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה, אמר לו אין אתם אומרים שהקדוש ברוך הוא רואה את הנולד?! אמר לו הן. והא כתיב ויתעצב אל לבו?! אמר לו, נולד לך בן זכר מימיך? אמר לו הן. אמר לו מה עשית? אמר לו שמחתי ושמחתי את הכל. אמר לו, ולא היית יודע שסופו למות?! אמר לו, בשעת חדוותא חדוותא, בשעת אבלה אבלה. אמר לו, כך מעשה לפני הקב"ה - בראשית רבה כז, ד
12 - ולא לקח האשה כי אם בעבור כבוד השם. וגם האם עזבה דתה וארץ מולדתה, וחסתה בצל כנף השם. על כן יהיה הבן עובד השם, כי רובי הבנים דומים לאב ולאם, כי הם השרשים - אבן עזרא רות ד, יז
13 - ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך **כרחל וכלאה** אשר בנו שתיהם את בית ישראל - רות ד, יא
14 - ויאמרו אליו עבדיו הנה נא שמענו כי מלכי בית ישראל כי **מלכי חסד** הם - מלכים א כ, לא
15 - וישב על כסאו וישם כסא **לאם המלך** ותשב לימינו. אמרו רבותינו (בבא בתרא צא ב) לאמה של מלכות היא רות - מלכים א ב, יט וברש"י שם
16 - דאמר רבי יוחנן, למה נקרא שמה רות. שיצא ממנה דוד, שריוהו להקב"ה בשירות ותושבחות - בבא בתרא, יד:
17 - לפני חתונתי ספרה לי אמא ע"ה, שהיא קראה את כל ספר התהלים בלילה שלפני חופתה
18 - בימים האחרונים לחייה קראנו חמישה ספרי תהלים עבורה, עד אשר בקשה שנסיים זאת. ומתוך פרקי התהלים עלתה היא למרומים

סיפור לשבת

"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"

היה זה בבורו פארק, ניו יורק, שבארה"ב, בחורף תשל"ז. בבית - המדרש של הרבי הקדוש רבי חיים זאנוויל מריביניץ זצוק"ל מסבים כמאה וחמישים איש לסעודת ראש-חודש בראשות הרבי. את שולחן ה'מזרח' מפארים ומכבדים בנוכחותם שני אורחים חשובים ונכבדים: הרה"ק רבי אברהם יצחק מ"תולדות אהרן" זי"ע בעל ה"דברי אמונה", והרה"ק רבי מרדכי זי"ע מטאהש. ליד אחד השולחנות, בינות לחסידיו ומקורביו של הרבי, ישב לו החסיד הנאמן ר' מנדל זיידנפלד . רושם מעשה הנס המדהים שקרה עימו, עדיין ניכר על פניו. לבקשת האורחים הורה לו הרבי לספר על כך, בהוסיפו כי יעשה זאת **"כדי שידעו בני ישראל שיש בורא עולם"**.

בסעודת היארצייט של פועל הישועות האדמו"ר מריביניץ זי"ע, חזר וסיפר בעל המעשה, הרה"ח ר' מנדל זיידנפלד , שמשפחתו גרה עד היום בבורו פארק את פרטי הנס הגדול שהיה עמו . משם צוטט הסיפור בבטאון "המודיע" וממנו לספרו של ר' דוד ריזל "פשוט לראות". הנה הסיפור מפי בעל הנס עצמו.

היה זה בשנות הארבעים לחיי, כאשר במסגרת פרנסתי עסקתי בנדל"ן ובבעלותי היו מספר בניינים בוויליאמסבורג. אחד מהם היה בית ישן בן שלושים ושש דירות ברחוב "שאר סטריט", מול בית-החינוך "בית יעקב". בבניין זה התגוררו שלושים-ושש משפחות, רובן ככולן של מהגרים גויים מעוטי יכולת וקשי-יום. הבנין התנהל ע"י חברת ניהול ששכרתי ועובדיה הם אלו שעמדו מול הדיירים. שלא כפי שמקובל היום בניו יארק, שהעיריה מספקת לבתים מים חמים להסקה ורחצה, באותן שנים היתה בכל בנין מערכת חימום אחת ששירתה את כל הדירות. מערכת החימום באותו בנין היתה מבוססת על גחלים שחיממו את המים בדוד גדול [בוילר], ומשם זרמו מים חמים לכל הדירות בבנין. למרות שדאגתי לרווחת הדיירים ופעלתי כפי הסטנדרטים המקובלים, התחיל פקיד יהודי מתבולל להתגולל עלי בעלילות בכדי להצר את צעדי, וחדשים לבקרים רדף אותי בתואנות שונות ומשונות. אחת מטענותיו היתה שאינני מרשה לחברת הניהול האחראית על ההסקה, להסיק את הדירות בשעות מסוימות, כגון בשעה שלוש לפנות בוקר, ובכך אני פוגע בבריאותם של הדיירים, שנאלצים לסבול מהקור העז של החורף הניו-יורקי. כמו כן גולל עלי את ה'אשמה' לכך שהמערכת הפועלת על גחלים הינה ישנה ומיושנת, והיא פולטת עשן ומזיקה לסביבה. בשלב מסוים הוא אף הגיש נגדי תביעה לבית-המשפט המקומי, עד שנאלצתי לרכוש מכספי הפרטי מערכת הסקה משוכללת שפעלה על סולר, בעלות של עשרים וחמישה אלף דולר, סכום עתק בזמנים ההם! אמנם מצאתי מי שהסכים לבצע את העיסקה בחמישה תשלומים, אולם גם תשלום חודשי של חמשת-אלפים דולר היה סכום גבוה ועצום עבורי, שנאלצתי כאמור להוציא מכיסי הפרטי.

גם אחרי שכל-כך התאמצתי והוצאתי הון רב על רכישת מערכת החימום, עדיין האיש לא נרגע. במשך כחצי שנה הטריד אותי והצר לי מאד, 'חיפש' אותי בכל העת ובדק אחרי בזכוכית מגדלת, כשהוא ממתין בכליון עיניים להזדמנות הראשונה בה יוכל להתנכל לי שוב. והנה, לשמחתו הרבה ולצערי הגדול, ההזדמנות הגיעה מהר מאד. אחד השוכרים שהתגורר בקומה הראשונה בבנין, היה מהגר היספאני קשה יום, ובנו בן השש חלה בדלקת-ריאות קשה. בהיות שההורים היו מעוטי יכולת ולא היו חברים ב"ביטוח בריאות" , הם פנו לאשפז את הילד בבית-החולים "קומבולינט הוספיטאל", שנחשב כבית-חולים נחשל. הילד שהה שם משך מספר שבועות אולם מצבו הלך והתדרדר, עד שנפח את נשמתו.

בדומה לשונאי ישראל שבכל הדורות, קפץ אותו פקיד שונאי המובהק, על ההזדמנות, והפיץ ידיעה בכל העיתונים שראו אור באזורנו ובה הפנה כלפיי אצבע מאשימה על מותו של הילד. העלילה שרקם נגדי היתה כי מחלת הילד נגרמה בשל כך שלא חממתי כראוי את הדירות בבתים שברשותי. כמובן שכולם כאחד הסכימו לדבריו ועשו זאת ברצון ובהנאה גמורה, ולא זו בלבד אלא שהם ניצלו את האנרכיה שהשתררה בבנין והחלו לגרום לנזקים מובהקים לרכוש, כמו פגיעה בצנרת וכדומה. כל הפעולות הללו, שהצטרפו להפסקה המוחלטת בתשלום דמי-השכירות, גרמו לי לנזק פיננסי רב, עד כי התקשיתי לשלם את המיסים וחובות המשכנתא שלקחתי כהשקעה עבור רכישת הבניינים. כעבור שלושה שבועות, כשבוע לאחר החנוכה, אני מקבל באמצע הלילה טלפון בהול, בו אני מתבקש להגיע מהר כי בבנין המדובר פרצה שריפה וכי כל הבנין עולה בלהבות ובוער מתחתיתו ועד ראשו. מכבי-האש שהוזעקו למקום התקשו לעצור בעד השריפה המתפשטת. בחסדי ה' עימי, באורח פלא אף אחד מהדיירים לא ניזוק, וכולם הצליחו להימלט על נפשם בעור שיניהם בטרם כילתה בהם השריפה את זעמה. כאשר הדיירים השוכרים הבחינו בי מגיע למקום, הקיפו אותי בהמוניהם וביקשו לעשות בי שפטים, לכלות בי את זעמם ולפרוק עלי את תחושותיהם הקשות. הרגשתי את עצמי בסכנת מוות ואך בקושי רב ובניסים גדולים הצלחתי להיחלץ

המשך בעמוד הבא...

מידם כשהשוטרים שנכחו במקום הפרידו בינינו.לפתע ניגש אלי אדם לבוש אזרחית, אמר שהוא חוקר-אחראי מטעם "מכבי האש", והורה לי להתלוות אליו. מבלי שיכולתי להביע את התנגדותי הוא הכניס אותי לקבינה של אחת ממשאיות הכיבוי שפעלו במקום, הורה לי לפשוט את מעילי, והסתכל ובחן את זרועי. כשראה שזרוע ידי חלקה וכי לא צומחות עליה שערות החליט להיתפס לפרט שולי זה ולתדהמתי המוחלטת טען כי אני הוא זה שהצתתי את האש! והביא ראיה מכך שעל ידי אין שערות, משמע שהן נחרכו מהאש... בנוסף לכך הוא העז לטעון בפניי כי ישנם עדים שראו אותי יוצא מהבניין כשעתיים לפני פרוץ השריפה, והרי זו ראיה נוספת 'כביכול' - שאני הוא זה שהצתתי את האש!

ביליתי במעצר זמן ממושך, ורק לאחר מאמצים והשתדלויות מכל הכיוונים הצליחו העסקנים להביא לשחרורי, לא לפני שנחתמה עבורי 'ערבות' על סך עצום.

בהיותי מקושר מזה זמן רב למו"ר הרבי הקדוש מרביניץ זי"ע, שנודע כפועל ישועות, מיהרתי לנסוע אל ביתו ב"חמש-עשרה אוועניו', לתנות בפניו את הצרה הגדולה שפקדה אותי ולהזכיר את עצמי לברכת ישועה ורחמים. הגבאים, שכבר הכירו אותי מזה עידן ועידנים, מיהרו להכניסני אל הקודש פנימה. בדמעות בעיני ובקול מרוסק מצער וכאב, שחתי בפני הרבי את כל המעשה, את ההתנכלות הממושכת נגדי מזה זמן רב ואת העלילה שטפלו עלי בעזות מצח. הרבי הקדוש שמע את דבריי בקשב רב, ומיד פנה להרגיעני בדברים ברורים, אם כי לא ממש מובנים לאדם כמוני: **"אל דאגה, אני אדבר עם 'השר של אש' ונראה מה ניתן לעשות"** – זו היתה לשון קודשו של הרבי. יצאתי ממנו מעודד מעט, אם כי ללא ידיעה ברורה מה הולך להיות הלאה. באחד השלבים של תחילת התהליך הציע לי הפרקליט המחוזי, שאם אודה בכך שאני הוא זה שגרם להצתת הבנין, יקלו עמי וישיתו עלי "רק" חמש שנים של ישיבה בבית הסוהר. יש לציין שמאסר של יהודים שומרי תורה ומצוות הוא נדיר ביותר, והפחד והחרדה היו כבדים מאד. כשהתברר שישנן 'עדויות' רבות לכך שכביכול הייתי בבנין באותו לילה. שאלתי שוב את הרבי מה עלי לעשות, ושוב היתה תשובתו ההחלטית: **"אני אדבר עם השר של אש"**. עם התבהרות האשמות והתפתחות התהליכים, ביקש עורך-הדין ששכרתי את שירותיו, לשחרר אותו מלייצג אותי בתיק זה. טענתו היתה כי אין שום סיכוי להצליח במשפט ולהוציא אותי זכאי מאחר שיש כנגדי כל-כך הרבה עדויות, וכי הוא חושש למוניטין שלו כעורך-דין מדופלם. רק לאחר שכנועים ומאמצים רבים, נכנע וקיבל על עצמו לייצג אותי במשפט. גם הוא ניסה להציע לי שאודה באשמה, ואז יהיה לי סיכוי טוב "לצאת בזול" ולקבל "רק" חמש שנים מאסר. מתוכם יהיה ניתן להפחית שליש עקב "התנהגות טובה", כך שה"דוב" לא כל-כך נורא... לאחר התייעצות נוספת עם הרבי נעניתי שוב בהחלטיות כבתחילה: "לא! לא!", כשהרבי חוזר על דברי הבטחתו שהוא ידבר עם "שרו של אש".

המועד לפתיחת הדיונים בענייני ע"י "חבר מושבעים" בראשות שופט, נקבע לקראת סוף החורף, ליום שני שלאחר חג-הפסח. כבר אז יידע אותי עורך-הדין, שמשפט כזה צפוי להימשך לפחות שלושה שבועות. באחת מפגישותי עם העו"ד, סיפר לי הלה לתדהמתי הרבה, כי התביעה מגוללת עלי תיק חדש בו הם מאשימים אותי במותו של הילד שלקה בדלקת-ריאות, בעקבות כך שצמצמתי את שעות הסקת הבנין. התקוממתי מיד ואמרתי לו כי גם זה שקר גמור וכי יש לי "קבלות" והוכחות שכבר חודש לפני כן התקנתי בבנין מערכת חימום חדשה של הסקה מרכזית בהשקעה כספית גדולה, ואיך יתכן להאשים אותי במניעת חימום הבנין?! עוד הוסיף העו"ד לזרות לי מלח על הפצעים, כשהוא מבשר לי שבראשות "חבר המושבעים" תעמוד שופטת ידועה ממוצא איטליאני, אשר היתה ידועה כמי שאיננה "אוהדת יהודים" - בלשון המעטה. דבריו גרמו לי פיק ברכיים וראשי הסתובב עלי בסחרחורת איומה. חג הפסח עבר עלי במתח רב, ושלא כהרגלי ציפיתי בליבי ליום ראשון שאחרי החג. ברוב כאבי ותסכולי עליתי על יצועי כשאני לבוש בבגדיי, לנוח מעט ולאגור כוחות לקראת היום הקשה המצפה לי. אולם לא עברו אלא כעשרים דקות, והטלפון מצלצל. על הקו נמצא הגבאי ר' מרדכי, והוא אומר לי בהתרגשות: "היכן אתה? היכן אתה נמצא? הרבי מחפש אותך! חזור לכאן תיכף ומיד!" אני התגוררתי ב-10 אווניו, מרחק נסיעה של לפחות חמש-עשרה/עשרים דקות. ברוב התרגשותי נסעתי במהירות מופרזת, כשאני מתנשף ורועד כולי. הגבאים והכניסו אותי היישר לחדרו של הרבי. מיד עם היכנסי נתן בי הרבי את מבטו החודר, ושאל אותי: "האם אתמול בשבת למדת 'פרק'" ? היה זה, כאמור, בשבת הראשונה שלאחר חג-הפסח, בה מתחילים ללמוד את הפרק הראשון מ"פרקי אבות". לשמע השאלה המפתיעה בסיטואציה שבה היא נשאלה, עניתי שלא כהרגלי: "רבי! וכי יכולתי ללמוד אתמול 'פרק'?! והלא עומד אני מחר למשפט כבד כל כך, וראשי אינני עמי. הא כיצד אוכל ללמוד את הפרק?! והרי בקושי הצלחתי להתפלל, שכן ראשי וכל מעייני טרופים ומתוחים ולא הייתי מסוגל בכלל ללמוד 'פרק'!". הרבי שמע אותי ואמר בניחותא, בניגוד מוחלט לסערת רוחי והתרגשותי: "לא! לא! לא יתכן כדבר הזה! בן ישראל צריך לעשות כל מה שציוו חכמינו, בכל מצב שהוא, ובכלל זה ללמוד 'פרק'. הבה ונלמד עכשיו פרקי-אבות". הגבאי ר' איטשע ניגש מיד לארון-הספרים והוציא שני ספרי משניות, אך הרבי לא הסכים לכך ואמר כי ברצונו ללמוד את המשניות דווקא מתוך "סידור בית יעקב" של רבי יעקב עמדין. מיד הובא הסידור לפני הרבי, כשהוא יושב בראש השולחן ומורה לי לשבת על ידו, והתחלנו ללמוד את הפרק הראשון מפרקי-אבות מתוך סידורו של ר' יעקב עמדין. כשהגענו למשנה ה': "ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחומר באשת חברו", שאלני הרבי: "האם יודע הנך את כוונת הדברים?" השבתי לו "בוודאי שכן".

לפליאתי אומר לי הרבי פירוש מחודש: "לא כך. אני אפרש לך מהי כוונת המשנה הזו, וכך פירש: 'אל תרבה שיחה עם האשה-קל', זוהי עבירה קלה וקטנה, ואילו 'וחומר – באשת חברו', לדבר עם אשת חברו זוהי עבירה חמורה!". כך אמר לי הרבי, סתם ולא פירש יותר, ואז המשיך ללמוד עמי עוד קצת, ואחר-כך סגר את הסידור ונשקו. לאחר כל זאת אמר לי הרבי: "נו, היכן הקויטל?", והורה לר' איטשע שמשו, לכתוב את

המשך בעמוד הבא...

הקויטל במהירות. הרבי ישב לקרוא את הקוויטל, וביקש ממני לספר שוב את כל מקרה השריפה. סיפרתי לו כל המעשה ורבנו לקח את הקוויטל, הרכין ראשו על השולחן, ולפתע נתן קולו בבכי. בכיו של הרבי נמשך זמן רב, כארבע או חמש דקות, בכי בקול גדול, ותוך כדי כך התרומם ממקום מושבו כשהקוויטל בידו, ניגש לארון-הספרים הניצב לאורך הקיר והמשיך לבכות בקול גדול. מקץ אותן דקות שב הרבי לשולחנו והתיישב על מקומו. בשלב זה אמר הרבי לגבאי ר' איטשע: "הבא הנה שני נרות והדלק אותם על השולחן". הגבאי עשה כמבוקש והדליק את הנרות. ושוב הניח רבינו את ראשו על השולחן, ואחר כך הרים את ראשו ואמר: "שמע נא! אני עומד לספר לך מה יהיה עמך ביום הזה בבית המשפט!!!". ואז אמר לי בפשטות כך: **"היום הזה תעמוד למשפט, יחקרו אותך הרבה חקירות מתישות. אולם בסוף היום תזכה בדין!!! כן, כבר ביום הזה!"**.

דבריו אלו של הרבי הפליאו אותי ביותר. שהרי סיפרתי לו את כל ההלוך-ילך והתגלגלות העלילה, מי הם האנשים שעומדים מאחוריה, הכומר המקומי והפקיד וכו', וכל העדויות שאמורות להישמע כנגדי. חשבתי שהרבי אינו מבין איך מתנהלת מערכת המשפט באמריקה, וכי הוא סבור אולי שהיא מתנהלת כמו ברוסיה ממנה יצא זה לא מכבר. שוב אמר לי הרבי: **"המשפט יסתיים היום ותזכו בדין"**. והמשיך ואמר: **"ובכן, היום יגמר המשפט! אמנם עליכם לדעת ולזכור כי במשך היום יהיה זמן שהמצב ייראה קשה ביותר ויהיה נראה שאתם עומדים להפסיד במשפט, אבל תזכרו שאני, חיים זאנוויל בן משה, חיים זאנוויל בן איטה צפורה, הבטחתי לכם שתזכו בדין, ולא תפחדו מאיש!"** שקט מתוח השתרר בחדר, ואז פנה אלי הרבי שוב ואמר: "כתוב נא על הפתק את שמו של הגלח [-הכומר]". שאלתי אם לכתוב את שמו בלועזית והרבי ענה לי: "כתוב את שמו בלשון אידיש המדוברת", וכתבתי את השם: "פאדער ליאון" [האב ליאון]. הרבי לקח את הפתק בידו ומיהר להושיטו לעבר שני הנרות הדולקים שעמדו לפניו. הוא הצית את הפתק באש והפילו על הארץ, כשאת שאריות האפר הוא רומס בנעלו אשר ברגלו. אחר-כך אמר לי: "כתוב את שמו של הפקיד התובע". כתבתי את שמו: "מארק שלעכטמן" והגשתי לו את הפתק. אולם מיד כשקרא הרבי את השם, אמר בפליאה: "והרי הוא יהודי, מאחינו בני ישראל! הרי הוא מאחינו בני ישראל, וכיצד אוכל לעשות לו מאומה?!". בו ברגע התמלאתי חרדה, אך מיד התעשתתי והיות שידעתי עד כמה שונא רבינו את הקומוניסטים, קראתי מיד: "והרי הוא קומוניסט!!! ויש לעוקרו". אולם רבינו לא אבה לשמוע זאת ואמר בצער: "אינני יכול, הרי הוא מאחינו בני ישראל, הרי הוא מאחינו בני ישראל. איני יכול לעשות מאומה", והניח את הפתק בצד השולחן. הפצרתי בו שוב שצריך 'לטפל' גם באיש הזה, אבל רבינו בשלו שאין בידו לעשות לו מאומה, באומרו לי: "מנדל'ע! איני יכול לעשות מאומה!" הייתי בתדהמה גמורה והפחד אפף את כל כולי. לא ידעתי מה לעשות, הדמעות חנקו את גרוני, ואני אנה אני בא?! או אז פנה הרבי אל הגבאי ר' מרדכי שעמד לצידו ואמר לו: "מרדכי! הבא את הקופסה, הבא את הקופסה! [הכוונה לקופת-הצדקה]. משהובאה הקופה, נטל אותה הרבי לידיו ושפך את תכולתה על השולחן, שהתמלא במטבעות שונות הוא התחיל לחפש ולנבור בין המטבעות במשך שעה ארוכה, עד ששלף את אחת המטבעות, תפסה בידו והחל להקיף את השולחן במהירות. תוך כדי כך חזר אל ארון-הספרים ונעמד על ידו, את המטבע שאחז בין אצבעותיו הצמיד למצחו, וגופו הקדוש החל לרטוט כשהוא פורץ שוב בבכי. כך עמד ובכה במשך שעה ארוכה כשהמטבע צמודה למצחו מבלי שיחזיקנה, ויהי המקום לחרדת אלוקים. כעבור דקות ארוכות פסק הרבי מבכיו, הוא שב אלי והניח את ידו הקדושה על ראשי, התיישב על מקומו ואמר: **"שמעו היטב את אשר אני דובר אליכם עכשיו, ואם כן תעשו על ידי כן תזכו בדין. מטבע זו פעלתי עכשיו עבורכם. קח נא את המטבע ותחזיקנו בידך הימנית בכל מהלך המשפט. אני נותן לכם גם את התפילין שלי, תפילין דרש"י, ואת התפילין תחזיקו בידכם השמאלית, אולם את היד הימנית ובה המטבע תגביה באופן שהיא תהיה גבוהה מעל התפילין. כך תשב משך כל החקירות והדרישות, כשהמטבע ביד הימנית המונפת לגובה והתפילין ביד השניה נמוך במעט. כך תשב על כסא בית המשפט באופן שכולם ישימו לב לדבר. כאשר ישאלו אתכם מהו הענין, תאמרו: 'קבלתי את החפצים הללו מהרבי שלי חיים זאנוויל, כדי שהאמת תצא לאור שאני אינני אשם בדבר וכי הכל עלילה שפלה, כי לא הייתי כלל במקום בתחילת הלילה שבו פרצה השריפה, ואין כאן שום אשמה"**. ועוד הוסיף הרבי ואמר בבטחה **"אל תפחדו, וכך תאמרו!"**. הדברים הברורים והנוקבים שנשמעו מפי הרבי השרו בחדר חרדת אלוקים, שאפפה את כל הנוכחים. והרבי המשיך בהוראותיו ואמר לי: **"כעת שוב לביתך, טול את ידיך ואמור ברכת- התורה תשכב לנוח מעט, ואז תלך לבית-המשפט. כשתחזור משם, תבוא לכאן ותתפלל עימי במנין שלי, ותזכור להביא איתך 'עוגה ומשקה-שרף'. עכשיו אלוה אותך עד למזוזה, עד לרחוב"**.

באומרו זאת קם הרבי ממקומו וקרא לר"י שיתלווה אליו, וכך יצאנו דרך בית-המדרש, כשבידי אחוזות המטבע והתפילין של הרבי. כשהממתינים הבים ראו את הרבי, ניסו כמה מהם לגשת ולבקש את ברכתו ושאלו בקול למה יגרעו ולמה אין מכניסים אותם. הרבי הסב אליהם את פניו ואמר להם: "יהודים! היה כעת ענין נחוץ ביותר! אל תהיו 'ברוגז', ככל שתמתינו יותר כך תהיה ישועתכם קרובה לבוא!". כשהגענו לדלת הבית נעמד הרבי ליד המזוזה, ואז הופתעתי לשמוע אותו נענה ואומר לי: "מנדל, התיישבתי בדעתי, השב לי את התפילין. אין כבר צורך שתיקח אותן עימך שכן כבר פעלתי עבורך את הישועה". בוקרו של יום שני שלאחר חג הפסח. התעוררתי משינה טרופה וקצרה לאחר הלילה העמוס והמופלא שעבר עלי. יצאתי את ביתי כשבני הבית מלווים אותי בדמעות ובתפילה שאכן יקוימו כל דברי הצדיק, ועד מהרה מצאתי את עצמי ליד בית-המשפט. בקושי מצאתי את שמי ברשימה הארוכה, לצד שם האולם בו נקבע הדיון, כשהזמן המוקצב לדיון הוא: יום שלם. משנכנסתי בפתח האולם חיכה לי שם העורך-דין מוקף בצוות עוזריו ומתמחיו. היו לנו עדיין כעשרים דקות עד לזמן שנקבע לפתיחת הדיון, ניגשתי אליו על מנת לשוחח ולקבל ממנו תדרוך אחרון לפני פתיחת הדיון. הושטתי לו במקום צ'ק נוסף על סך 15.000$,

המשך בעמוד הבא...

ותוך כדי כך סיפרתי לו בהתרגשות לפי תומי: "בערני, יש לי חדשות טובות עבורך! קח בחשבון שהמשפט עומד להיגמר היום בחפותי המלאה!" בערני עורך-הדין מדד אותי במבט עיניו מכף רגלי ועד ראשי, כשהוא מנסה ללמוד בשניה הראשונה האם באמת השתבשה עלי דעתי. כשהפסיק סוף סוף את דבריו הנרגזים, נעניתי ואמרתי לו ברוגע: "הייתי אתמול אצל הראבייי שלי, והוא זה שאמר לי שגמר המשפט יהיה כבר היום!". סיפרתי לו בקצרה את דבר המטבע הסגולית שהרבי העניק לי ואני מחזיק אותה בידי. דברי אלו העלו את רוגזו פי כמה, והוא פתח שוב במסכת גערות: "אתה משוגע לגמרי?! ירדת מדעתך?! אכן, מההתחלה לא רציתי בכלל לקחת את התיק הזה! אם אתה ממשיך בשגעונותיך אני חושש מהבושות שתגרום לי, ואני שוקל להגיש עכשיו התפטרות מייצוג התיק שלך. תפסיק עם הדברים הלא הגיוניים, אתם אנשים הזויים?! עם התקרב שעת פתיחת הדיון אני מרשה לעצמי לסקור את אולם הדיונים. בקדמת האולם, בשלוש השורות הראשונות, אני רואה עשרות עיתונאים ואנשי תקשורת. מאחוריהם קבוצה גדולה של גויים היספאניים על משפחותיהם מקיפים את הכומר שלהם שפעל נגדי. הבנתי כי אלו הם שוכרי הדירות בבנין. כמו כן היו שם כמה וכמה יהודים חרדים, מהם ממכריי או מתושבי האזור ומהם בעלי ענין, שחיכו במתח לראות מה מתפתח במשפטי. כשהורה לי המזכיר להתיישב על הספסל הממוקם מול קתדרת השופטים, הוצאתי מכיסי את המטבע שקבלתי מהרבי הקדוש, חפנתי אותה בכף ידי והחזקתיה מוגבהת סמוך לראשי. מזווית עיני אני רואה את התובע ניצב ליד הדוכן במרווח שבין ספסל הנאשמים לקתדרה, לפניו מספר תיקים ומסמכים שונים וחומר כתוב בענייני המשפט, ובמרכז יושב הקצרן. עם הישמע האות קמו כל הנוכחים על רגליהם, השופטים נכנסו והדיון התחיל. תוך כדי הרהורי הקריא התובע את כתב-התביעה שהוגש לידי השופטת וחבר-המושבעים, ואז התחילה חקירתי. בסביבות השעה שתים-עשרה, שמה פתאום השופטת אל ליבה את העובדה שכל העת ידי מונפת למעלה כשאני מחזיק בה דבר מה, והיא פנתה אלי לפתע בשאלה: "האם הינך משותק?".רחש-לחש עבר בין הנוכחים באולם לשמע השאלה. גם אני, שכבר ציפיתי להישאל בדבר היד המורמת, הופתעתי מניסוח השאלה ושאלתי אותה: "מדוע?" ואז נעניתי: "מכיון שאתה מחזיק כבר כמה שעות את היד בגובה". "לא!" עניתי באומץ, "אינני משותק כלל! אלא שיש לי בידי מטבע 'קוואדער' שנתן לי הרבי שלי. ראביי חיים זאנוויל אברמוביץ הוא זה שנתן לי את המטבע".

"וכי מדוע הוא נתן לך ומה הענין בכך?" שאלה השופטת בתמיהה גלויה. באותו רקע הרגשתי שקבלתי כוחות חודשים ועניתי בבטחה: **"הרבי בירך את המטבע והורה לי להחזיק אותה בידי הימנית במשך כל הדיון, ובכח סגולתה של המטבע המבורכת תצא לאור האמת שאני חף מפשע"**. משסיימתי את דברייי חשתי במתח הרב השורר באולם. היה נראה כי את השקט השורר באוויר ניתן לחתוך בסכין חדה, ואז נשמע ברמה קולה של השופטת, ספק מגחכת ספק גוערת: "האם אתה מאמין בזה?! האם אתה מאמין כי אם אתה מחזיק מטבע בידך הימנית תצא זכאי מול חבר-המושבעים?!". בבת אחת נפל המתח וכל הנוכחים, המושבעים והעיתונאים וכל הנמצאים באולם בית-המשפט פרצו בצחוק מתגלגל.עם הירגע גלי הצחוק, חזרה השופטת היהירה לנושא הדיון, ושאלה אותי: מי היא חברת-הביטוח בה ביטחתי את הבנין שנשרף? לפי ההנחיות שקבלתי מהעו"ד לא גיליתי להם את הדבר, יען כי החוק קובע שרק לאחר שהנאשם חוייב במשפט עליו למסור את שם החברה המבטחת. סירובי זה קומם עלי את יחסה של השופטת והיא הרגישה את עצמה מבוזה לעין כל, וציוותה לציין לי "סירוב".

לאחר שהכריזה על הפסקה בדיונים, הודיעה מתוך נקמנות כי מעמדי הקודם כמשוחרר בערבות בטל, ומרגע זה אני עצור. למקום הוזמנו שני שוטרים-סדרנים, גברתנים רחבי-גרם, ששמו מיד אזיקים על שתי ידיי, ואני הוצאתי מהאולם בדרך לבית-המאסר הזמני במרתף בית המשפט.

הגיע אלי בערני עורך הדין שלי, והוא הנחית עלי את הדברים הללו: "אני חוזר בי! אינני מוכן לייצג אותך במשפט! אתה אדם בלתי שפוי ומקומך בבית-משוגעים. זה לא לכבודי להתעסק עם אנשים הזויים כמוך. אני מיד עולה לשופטת ומבקש דחיה של הדיונים בכמה שבועות, כי אני מתפטר מייצוגך".

משהוחזרתי אל ספסל הנאשמים ניגש מר בערני עורך-דיני אל השופטת שישבה חמורת סבר, ואמר: "כבוד השופטת! אני מבקש לדחות את הדיונים לארבעה שבועות!". לשאלתה לסיבת בקשתו ענה העו"ד: "החלטתי להימנע מלייצג את מר זיידנפלד בעקבות התנהגותו המוזרה, ובשלב זה אני מבקש דחיה בכדי שיוכל להספיק לשכור עו"ד אחר שיסכים לייצגו". להפתעתי ולמבוכתו, בקשתו סורבה. הדיון התחדש והתובע נשאל האם יש לו שאלות נוספות, ולאחר שענה בשלילה הוכרז כי מתחילים את שלב העדויות.

אל דוכן העדים נקרא העד הראשון. הלה היה גוי היספאני שנמנה על קהילתו של הכומר העוין. כשעלה על הדוכן הבחנתי כי מעולם קודם לכן לא ראיתי את פניו של ברנש זה. העד נצטווה להרים את ידו הימנית ולהישבע שכל מה שיאמר הוא דובר אמת. אולם הלה לא מיהר להישבע אלא פתח פיו ואמר: "בטרם שאני נשבע ברצוני לומר משהו בפני כל הקהל". המזכיר אמר לו כי תחילה הוא חייב להישבע ורק אח"כ יתן את דברו, אולם האיש סירב והתעקש שרוצה לומר דבר מה. התחיל ויכוח ביניהם ואז התערבו השופטים ואמרו כי הפעם יוותרו על הכללים המחמירים ותינתן לו האפשרות לומר כמה מילים בטרם יגש לעדות. להפתעת הכל האיש הפנה את ראשו אלי, פתח בנאום קצר וכך אמר: "אני מתנצל בפני מר זיידנפלד, השופטת וחבר-המושבעים וכל בית המשפט, כי אני מעולם לא ראיתי את מר זיידנפלד ! הסיבה היחידה שהסכמתי לחתום על מסמך העדות שראיתי את אדון זיידנפלד שעתיים לפני השריפה, היא בגלל שאני מקהילתו של הכומר 'האב ליאון', אני אבא ל-13 ילדים ומתגורר בדירת שלושה חדרים וללא פרנסה ראויה. הכומר שלנו הבטיח לי כי אם אסכים להעיד אקבל דירה חדשה מרווחת בשיכונים החדשים. אבל עכשיו, אינני יודע מה קורה עימי, אני לא מבין מדוע, אך אני מרגיש שאינני מסוגל

המשך בעמוד הבא...

לעשות זאת. אני מוכן לשבת במאסר על כך, מוכן לכל עונש שהחוק יטיל עלי, אבל להעיד אינני מוכן ואינני מסוגל".

השקט המוחלט ששרר כל העת בה אמר העד את דברו, הופר בבת אחת. דומה היה כי הוטלה פצצה באולם. קולות רמים נשמעו ברקע מכל הכיוונים, כל אחד נכנס לדברי השני ומנסה להתגבר עליו. הכל קמו ממושבותיהם, חבר-המושבעים בראשות השופטת נעמדו בהלם ובאלם, הם מיהרו לעזוב את עמדתם ונכנסו ללשכה פנימה, אף סוללת העיתונאים לא ידעה מה לעשות עם ההפתעה שנפלה עליהם כרעם ביום בהיר. עורך-הדין שלי מר בערני נקרא להיכנס בדחיפות אל לשכת השופטים. ניסיתי אף אני להצטרף אליו, אך נאמר לי כי עלי להמתין עדיין, מותש וסחוט צנחתי באפיסת כוחות בחזרה על מקומי. לאחר כחמש דקות של מתח, יצאה השופטת, וכל הקהל התקרב לראות ולשמוע את ההתפתחויות. בצעד מפתיע ניגשה לעברי וביקשה ממני שאתן לה לראות את המטבע שבידי. אזרתי עוז ועניתי שאינני מורשה למסור אותה לאיש, וכי יש לי אפשרות להראות את המטבע רק כשהיא בידי. לאחר שהתבוננה ארוכות במטבע, פתחה בדברים ואמרה: **"מיסטר זידנפלד! בית-המשפט רואה אותך חף מפשע! אתה משוחרר לביתך! הנה הכנתי את כל המסמכים, זכותך לעמוד על חפותך ובאפשרותך לתבוע את כל השותפים לפשע העלילה כנגדך: הכומר, העדים, והפקיד [המומר], ויש להם את מירב הסיכויים לשבת מאחורי סורג ובריח"**. לשמע הדברים הברורים נעניתי ואמרתי, כי אינני עושה דבר בלי להתייעץ עם הראביי שלי. השופטת הסכימה לזאת וקראה לי להיכנס אל הלשכה שלה ולטלפן משם, כשהוא מפטירה שאין זה כבוד לאישיות שכזו ולראביי שכזה לטלפן מבחוץ, וצריך לאפשר לי להתקשר אליו בצורה מכובדת. נכנסתי ללשכה והתקשרתי מיד אל הרבי, ומיד לאחר הצליל השני או השלישי, הרים השמש ר' איטשע וואלף את הטלפון. משמע את קולי צעק לתוך השפופרת: **"מנדל, מזל טוב!"**. הופתעתי מאד מכך שכבר התבשר בבשורה הטובה ושאלתיו: "מה זה?", והוא מספר: עכשיו אמר הרבי: **'יש מזל-טוב, מנדל זכה במשפט'!**. חזרתי לאולם ואמרתי שהרבי אמר שלא אתבע אף אחד! כל הנוכחים פרצו במחיאות כפיים, הפליאו את מה ששמעו ואמרו בלשונם, כי הרבי הוא "איש קדוש", "א גוד ראבאי". שבתי אל הטלפון, התקשרתי לבית הרבי ואמרתי כי ה'שופטת' מבקשת לבוא אל רבינו. ענה לי הגבאי: "מנדלי! הרם רגליך ובוא לכאן! ממתינים לך, ואל תשכח להביא איתך "לקח" וי"ש, נתפלל ונשתה לחיים". התנצלתי ואמרתי לשופטת שהדבר אינו מקובל אצל הרבי, והיא קבלה זאת בהבנה. יצאתי מבית-המשפט שמח וטוב לב, וכמובן עצרתי בדרכי בחנותו של ר' יודל קאהן, קניתי עוגה ומשקה-שרף והגעתי לבית הרבי מרוגש כל כולי. כולם היו שותפים להתרגשותי הרבה, רקדנו ושמחנו עד בלי די, והיה ששון ושמחה.

■

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

שביבים / שאול שיף

■ ייחוס אבות עד מתי?

רבי חיים מצאנז היה נוהג לכבד ולקרב אליו את נכדיהם של צדיקים מן הדורות שעברו. פעם אחת לקראת חג השבועות בא לצאנז נכד צדיקים מיוחס. למרות ייחוסו היה זה אדם גס ופשוט, ולא התנהג בדרך ארץ, באופן הראוי לאדם כמותו.

שאל אותו ר' חיים: היודע עתה מדוע קוראים ליום ב' סיוון, שלפני חג השבועות, "יום המיוחס?"

לא ידע האיש להשיב על השאלה. אמר לו ר' חיים: "אומר לך אני את הסיבה. דבר זה בא ללמדנו שלפני שניתנה התורה בחג השבועות היו המיוחסים חשובים. לכן נקבע יום זה לפני החג. אבל לאחר מתן התורה בחג השבועות אין חשיבות לייחוס אבות. מעתה, מי שהוא תלמיד חכם ומתנהג כהלכה הוא ה'מיוחס', ואם לאו - אין לו שום ייחוס שראוי לכבדו בו."

■ לא להידחף...

באחד הימים נדחק אחד החסידים כדי לעמוד סמוך לרבי יהושע מפוריסוב להיטיב שמוע את דבריו. אמר לו הרבי: "אם אתה מאמין שבאת לכאן לקבל תורה חדשה, הרי שכאן הוא הר סיני. זכור כי בהר סיני הייתה הגבלה - כל אחד עמד רק במקום שהותר לו, ולא נכנס אל התחום שנועד לאחרים. כך עמדו בהר סיני בני ישראל, ולא דחקו לעמוד במקום עליון יותר, או לעלות בהר כדי להתקרב אל השם. אף אתה, אל תידחק למקום שאינו שלך."

ועוד מספרים, שפעם אחת היה הקהל נדחק כדי לשמוע תורה מפי הרבי מאפטא. אמר להם הרבי: "לשווא אתם נדחקים. מי שצריך לשמוע - ישמע גם מרחוק. ומי שאינו צריך - גם אם יתקרב לא ישמע דבר."

עוד פירושים למאות

חסיד אחד שהה בלובְּלִין, עירו של החוזה, ושמע ממנו דרשה על פסוק מפרשת אותה שבוע, פרשת וארא: "וְגַם בְּרִיתִי הֲקִמֹתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֶת אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִדִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי" (שמות ו, כא).דרש החוזה: "כשאומר הכתוב 'בני יצהר', הכוונה היא לאלו שרוצים לעשות צוהר, להאיר. עליהם נאמר 'קֹרַח וָנֶפֶג וְזִכְרִי', תחילה הם מתקררים כקרח מלעשות את העבירה, אז העבירה מתפוגגת ורק אז אומר הקדוש ברוך הוא 'וְזִכְרִי', רק אז הם זוכרים אותי." ואחרי דבריו אלה, כפי שהיה החוזה עושה לעתים, כיסה את פניו בידיו וכל אבריו רעדו במשך כחצי שעה. הלך אותו החסיד מלובְּלִין לפְּשִׁיסְחָה, עירו של היהודי הקדוש. היהודי הקדוש היה תלמידו של החוזה מלובְּלִין, אך עזב אותו משום שהעדיף דרך של למדנות תלמודית על פני ההתלהבות הרוחנית של רבו. כששמע היהודי הקדוש שהחסיד מגיע אליו מלובְּלִין, הזמין אותו אליו לשמוע על המתרחש בלובְּלִין וגם אם דיברו שם עליו ועל עזיבתו. כששאל היהודי הקדוש על תורותיו של החוזה מלובלין, השיב החסיד בהסתייגות: "אני לא בטוח שזאת בכלל תורה," ואחר סיפר על הדרשה התמוהה ששמע על פרשת וארא.ה אמר לו היהודי הקדוש: "הרי זה פירוש על דברי הזוהר." השיב לו החסיד: "כל כך גאון אתה, עד שיכול אתה למצוא בדברי החוזה פרשנויות שאפילו החוזה לא חשב עליהן בעצמו." ענה לו היהודי הקדוש: "נשבע אני כי לכך באמת התכוון החוזה ויש לו עוד פירושים למאות, עד מעבר להשגתי."

מדוע מקשטים בצמחים בשבועות?

/ הרב יהודה שורפין

רבים נוהגים לקשט את בית הכנסת ואת הבית בירק (פרחים, ענפים, עצי נוי וצמחים בכלל) לכבוד חג השבועות. בקהילות מסוימות מקשטים אפילו את ספר התורה בפרחים ריחניים. למנהג הזה יש מספר הסברים, והנה הם לפניכם.

ירוק באמצע המדבר - אלוקים נתן את התורה בשבועות על הר סיני שבמדבר סיני. לקראת המעמד קרה נס מופלא: אזור ההר התכסה במרבד של צמחייה ירוקה, וההר עצמו התקשט בדשא ופרחים. האזור המדברי הצחיח הפך פתאום ירוק ומלבלב.

כל העולם בשמים - התלמוד מתאר כיצד ב"כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא [במתן תורה] נתמלא כל העולם כולו בְּשָׂמִים". כזיכרון למעמד הזה מתקשטים בפרחים וצמחים ריחניים.

משפט לעצים - לפי המשנה, בחג השבועות אלוקים חורץ את גורלם של העצים למשך השנה הקרובה וקובע את מידת השפע שהם יניבו. הענפים והצמחים בבית הכנסת מזכירים להתפלל בכוונה על פירות העצים.

עת הקציר הגיעה - חג שבועות נקרא גם "חג הקציר", והוא מסמן את תחילת העונה החקלאית של הבשלת התבואה והפירות. החל מחג שבועות היו עולים למקדש עם סלסלות הביכורים, הגידולים החקלאיים הראשונים שהבשילו, כדי להודות לאלוקים. הקישוטים הצמחיים מזכירים את מנחות הביכורים החגיגיות.

מה זה תיקון ליל שבועות?

תיקון ליל שבועות הוא סדר מיוחד של לימוד אותו נוהגים ללמוד בליל החג.

כבר בספר הזוהר הקדוש מסופר על המנהג שלא ללכת לישון בליל חג השבועות, ובמקום זאת לשבת ולעסוק בתורה. מנהג זה נפוץ עד היום בקרב רוב קהילות ישראל. ישנן קהילות הנוהגות שכל אחד לומד בבית המדרש מה שליבו חפץ, וישנם קהילות שמנהיגות לימוד משותף של כולם יחד. אבל המנהג הנפוץ וגם המבוסס ביותר הוא לימוד בסדר מיוחד הנקרא בשם תיקון ליל שבועות.

מה כולל ה'תיקון'?

תיקון ליל שבועות מכיל קטעים נבחרים הן מהתורה שבכתב והן מהתורה שבעל-פה. כך הוא מכיל התחלה וסיום של כל פרשה (ובפרשות מסוימות, כמו בפרשת בשלח המכילה את קריעת ים סוף, או פרשת יתרו המספרת על מתן תורה, מובאים גם קטעים אלו); הוא מכיל את ההתחלות והסיומים של כל שאר ספרי הנביאים והכתובים; משניות, קטעי זוהר, ספר יצירה וכן את רשימת תרי"ג המצוות. סדר זה נקבע על-ידי המקובלים לפני מאות שנים.

מדוע נשארים ערים בליל חג השבועות?

המדרש מספר כי בליל חג השבועות הראשון, הלילה שלפני המאורע החד-היסטורי של מתן תורה, הלכו בני ישראל לישון. זאת, במקום שימתינו בציפייה דרוכה לקראת ההתגלות האלוקית המיוחדת. כשהתקרב הבוקר, הרעים עליהם הקב"ה בקולות שופר ובברקים ורעמים כדי שיתעוררו ומשה רבנו נאלץ לעבור בעצמו בין בני ישראל ולהעיר אותם משנתם. כדי לתקן תקלה זו קיבלו על עצמם בני ישראל שבכל השנים הבאות לא ישנו כלל בליל חג מתן תורה ובמקום זאת יישבו לעסוק בתורה. בחסידות מוסבר, שבני ישראל הלכו לישון באותו לילה למרות שידעו על הרגע הגדול הצפוי להם ואף התכוננו לשם כך ברציפות במשך חמישים יום (מאז שרק יצאו ממצרים), מפני שידעו כי החלק הרוחני של האדם, הנשמה שלו, נפרד במידה מסוימת מהגוף בעת השינה, והודות לכך יכולה הנשמה לנסוק לגבהים רוחניים ונעלים שהיא לא יכולה להגיע אליהם במצב של ערנות, שאז היא מחוברת לגמרי עם הגוף. בני ישראל סברו (בטעות) כי ההכנה המתאימה ביותר למאורע כל כך קדוש כמו מתן-תורה היא להעפיל עם הנשמה לפסגות רוחניות מופשטות. לכן הם הלכו לישון, מתוך כוונה לנצל את השינה לשם התעלות רוחנית. אבל זו הייתה טעות. כי מתן-תורה לא היה אירוע רוחני. הוא היה אירוע של חיבור הרוחניות והקדושה האלוקית עם החומריות המציאותית של העולם. בהתאם לכך, הייתה צריכה להיות ההתכוננות אליו בצורה של עשייה ממשית, כשהגוף הגשמי פועל לפי הנחיות רוחניות שהוא מקבל מהנשמה.

מה אנחנו יכולים ללמוד מהלימוד בליל השבועות?

סדר הלימוד המיוחד של ה'תיקון' מורכב ברובו מקריאה רציפה של קטעי הפתיחה והסיום של כל ספר ומסכת בתורה. קריאה כזו לא מאפשרת התייחסות עיונית ללימוד והיא מדגישה בעיקר את הקדושה הטמונה באותיות ובמילים של התורה. זהו הביטוי המיטבי

למאורע המיוחד של מתן-תורה: עיקרו של דבר לא היה דווקא בתוכן של התורה אותה קיבלנו אלא בעצם ההתגלות האלוקית המיוחדת שלא היה כמוה מעולם ולעולם גם לא תחזור להתרחש שוב.

הגרף פוטוצקי

ביום השני של חג השבועות, עלה על המוקד גר הצדק אברהם בן אברהם על קידוש השם. אין מתאים יותר מיום זה [חג הגרים] מלהביא בפניכם בקצרה את סיפורו של "הגראף פוטוצקי", שמצא את דרכו אל היהדות ובחר לקדש את שם ה' ברבים במות גיבורים.

פוטוצקי הצעיר היה בן אצולה פיקח, שנשלח על-ידי אביו לפריז כדי להרחיב את ידיעותיו במדעים ובהשכלה. לצד הלימודים וההשתלמויות, בילה פוטוצקי את זמנו בטיולים ברחבי העיר, בפארקים ובמקומות הבילוי. אירע והצעיר המלומד נקלע לבית-מרזח. בעל בית-המרזח היה יהודי מבוגר בעל זקן שיבה, שניצל כל רגע פנוי כדי לשקוד על תלמודו. הצעיר הסקרן שאל אותו לתוכן לימודיו, ולבקשתו ביאר לו הזקן פרשיות שונות מתוך התנ"ך, לצד סיפור מתן תורה ותולדות העם היהודי. פוטוצקי הצעיר היה מוקסם מהדברים. הוא ביקש לשוב אל בית-המרזח במועד מאוחר יותר, כדי לשוחח עם הזקן בעניינים העומדים ברומו של עולם.

הביקורים הפכו תכופים יותר ויותר, ובליבו של הצעיר החל לנקר רעיון מוזר: לנטוש את דת אבותיו, הדת הנוצרית, ולהתגייר כדת וכדין. כשגילה את מחשבותיו באזני היהודי הזקן, נחרד הלה: הוא ידע היטב את העונש שמצפה לאציל הצעיר על מעשה כזה. הוא ביקש להניא את הצעיר ממחשבתו, אך הצעיר היה בשלו. בטרם יעשה זאת, חשב פוטוצקי, עליו לנסוע לרומא ולהתחקות מקרוב אחרי הליכות חייהם של הקרדינלים ואף האפיפיור עצמו. רק כך, חשב, יוכל לקבל החלטה נכונה. לא חלף זמן רב והוא שב אל הזקן ובקשה אחת בפיו: ברצוני להצטרף לדת היהודית. כשהוא מתרגש מטוהר כוונותיו של הצעיר, כתב הזקן מכתב המלצה לרבה של העיר אמסטרדם - שם לא הייתה יד הכמרים תקיפה כל-כך - ובירך אותו בברכות חמות. באמסטרדם, מיהר פוטוצקי להגשים את משאלת לבו, ונקרא שמו בישראל: אברהם בן אברהם. גר הצדק התייעץ עם הרב כיצד יוכל להתעלות במעלות הקדושה והטהרה. הרב סיפר לו על אותם בני עליה בפולין ובליטא, היושבים בבית-המדרש והוגים בתורה יומם ולילה. חפץ אברהם להצטרף אף הוא אליהם, ועשה את דרכו לעיר וילנא שבליטא, שם ישב בבית-מדרשו של רבי אליהו "הגאון מוילנא" ושקד על התורה ועל העבודה. אלא, שמשפחת פוטוצקי לא נחה ולא שקטה. השמועה גונבה לאזניהם שהבן-יקיר שלהם בגד באמונתם, והם החליטו לעשות כל מאמץ כדי למצוא את הבן ה'סורר', ולהשיב אותו אל האמונה הנוצרית. שלוחים נשלחו ברחבי המדינה, ותיאור הגראף הצעיר בידיהם; החיפושים קיבלו קנה מידה רחב. כשראו זאת ראשי הקהילה בוילנא, קראו לאברהם והציעו לו להגר לעיירה קטנה בשם איליה. לשם, האמינו, לא יגיעו המחפשים. אלא שהמציאות המרה הוכיחה אחרת: באחד הימים השתובב נער פוחז בבית-המדרש; גר-הצדק אברהם, שהדבר חרה לו, הוכיח את הנער. אבי הנער, בחמת-זעם, מיהר אל השלטונות והסגיר את מקום מחבואו של הגראף האבוד. שבועות של עינויים והתעללויות עברו עליו. הרים וגבעות הובטחו לו אם רק יואיל להכריז על הדת הנוצרית כדת האמת. אם לא יעשה זאת, איימו עליו, הוא יועלה חי על המוקד. אך הצעיר הנחוש סירב בתוקף. הוא הבהיר להוריו כי הוא אכן מעריך את רצונם הכן לסייע לו, אך משגילה את אמת האמונה היהודית, ממנה לא יסור!!!.

היה זה היום השני של חג השבועות, היום בו הובל אברהם בן אברהם, הגראף פוטוצקי לשעבר, אל המוקד בכיכר המרכזית של העיר וילנא, בטקס רב-רושם. מנהיגי הקהילה היהודית הזהירו את היהודים שלא לצאת מפתח בתיהם, מחשש לפרעות שיפרצו מיד לאחר ההוצאה להורג. היהודים נשארו בבתיהם, ובתי-הכנסיות שממו מאדם. האש ליחכה במהירות את העצים. הכמרים ניסו לדבר על ליבו של אברהם, ברגעיו האחרונים, אך הוא לא שמע את דבריהם: ראשו היה למעלה מכך. בקריאת "שמע ישראל, ה' אלוקינו - ה' אחד" זינק הצעיר אל המדורה הבוערת, לעיניהם המשתאות של כל הצופים. הצוררים לא הסתפקו בכך; הם רצו להינקם ממנו גם אחרי מותו, ולא להביא את אפרו לקבורה. אך אחד מתושבי וילנא סיכן את נפשו, שיחד את אחד התליינים וקיבל חלק מן האפר, אותו טמן בבית העלמין המקומי. זמן לא רב חלף ואילן רב ענפים גדל מעל לקבר. תושבי העיר הקימו אוהל של ברזל לזכרו, לשם היו יהודי העיר וילנא נוהרים, ומזכירים את שמו בקדושה ובאהבה. יהי זכרו ברוך.

הרבי מלובביץ':
ימי מתן תורה סגולה לרפואה

"בוודאי ידוע לו מסיפור רבותינו זיכרונם לברכה אשר בזמן מתן תורה כל ישראל נעשו בריאים ושלמים. ומובא בשם כתבי האר"י ז"ל (בספר לב דוד להחיד"א) על הפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים", שכשהעניינים נזכרים כראוי הרי הם נעשים, היינו שממשיכים כל העניינים וההשפעות של ימים אלו, ואיחולי בזה לכם, אשר בימי הגבלה וההכנה למתן תורה, תצליח ההכנה כראוי, ובוודאי יהיו בריאים ושלמים לקראת קבלת התורה בשמחה בפנימיות. (מעובד מתוך אגרות קודש כרך ו' מכתב א'תר"כ) בברכת חג שמח.

שלושת התנאים לקבלת התורה במשנת רבנו-אור-החיים-הק'

"בחודש השלישי לצאת ב"י מארץ מצרים,ביום הזה באו מדבר סיני. ויסעו מרפידים, ויבואו מדבר סיני, ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, א ב).

רבנו-חיים-בן-עטר בעל "האור החיים" הק' שואל: מדוע לא הקדימה התורה את פסוק ב' ויסעו מרפידים", ורק אח"כ לכתוב "ובחודש השלישי". שאלה שניה, מדוע הכפילות "באו מדבר סיני". וכן, מדוע התעכב הקב"ה 49 ימים?

תשובת הרב: "אכן כוונת הכתוב להקדים שלשה עניינים שהם עיקרי ההכנה לקבלת התורה, ובאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי - היא תורתנו הנעימה". א. זריזות. ב. ענווה. ג. אחדות. להלן פירוט הנושאים.

א. זריזות

בלשון קודשו - "התגברות והתעצמות בעסק התורה". בלימוד התורה מצווים אנו להשקיע מאמצים רוחניים ופיזיים עליונים. להפוך את התורה לעסק ככתוב: "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה - אז תבין יראת ה'". (קוהלת) כמו כן, "הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה" כדברי רבי מאיר בפרקי אבות. לראות בה את עיקר ייעודנו בעולם. להתרחק מעצלות, ולדבוק בזריזות "כי העצלות היא עשב המפסיד השגתה ולא תושג אלא בהתעצמות וזריזות, וכנגד זה אמר הכתוב "ויסעו מרפידים" שהוא רפיון ידיים, והם נסעו מבחינה זו". כלומר, חזרו בתשובה. כדוגמא, נציין חקלאי שאינו מעבד את שדהו - יצמחו עשבים במקום תבואה. ידועים דברי "החפץ חיים" שאמר על הכתוב: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". חלק - מלשון חלקת אלוקים קטנה אותה כל יהודי צריך לעבד בתבונה רבה כדי לזכות בעולם הבא. רבנו-אור-החיים-הקדוש מעיד על עצמו שכתב את פירושו "בתוך עמקי ים הצרות: תפיסות על עסקי ממון ועל עסקי נפשות ולמות מתוך תורה חשבתי, ואל אור החיים נתתי לבי ועיני שכלי... והאיר ה' עיני... לעלות... למקום השכינה" (מתוך הקדמתו לתורה). בספרו "ראשון לציון" רבנו כותב ש"האלשיך הקדוש" שחי בצפת בתקופת מרן רבנו יוסף קארו והאריז"ל, כתב את פירושו לתורה "בזמן שהיה מתעסק בצרכי הגוף למצוא טרף {פרנסה}. באותן שעות חיבר פירוש על התורה כולה, כי ידיו היו עסקניות {בפרנסה - "ששת ימים תעבוד"} ומחשבותיו חכמניות בתורה".

ב. ענוה

"אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשפיל עצמו, ומשים עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר: ויחנו במדבר. פירוש: לשון שפלות וענווה כמדבר שהכול דורכים עליו". (מדברי רבנו "אוה"ח הק'). זה מבוסס על דברי הגמרא: "אין דברי תורה מתקיימים, אלא במי שדעתו שפלה עליו" (תענית ז ע"א). וכן ע"פ המדרש: "כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכך נאמר - במדבר סיני". (במדבר רבה, פרשה א, ז).

המדבר שהוא חשוף מצמחיה, בניינים ואדם, מהווה מטאפורה להתנהגות הרצויה של האדם הרוצה באמת לקנות את התורה, היות ועליו לחשוף את פנימיותו ואת הצלם האלוקי הפנימי שבו ללא דעות קדומות, ו"לעשות עצמו כמדבר הפקר" כלשון המדרש, ובכך יזכה בתורה. כמו כן, בני אדם במדבר, שווים בכך שאין לאיש בעלות על שום דבר, לכן כל אחד עשוי להקשיב טוב יותר לחברו ללא התנשאות, ולקבל את האמת ממי שאמרה כדברי הרמב"ם בבראשית "שמונה פרקים". הביטוי "כמדבר הפקר", רומז לכך שכמו שהמדבר הוא הפקר ואין לאיש בעלות עליו, כך התורה, "כל הרוצה לקבל - יבוא ויקבל" כדברי המכילתא דרבי ישמעאל בפרשת יתרו. מי לנו גדול כמשה רבנו עליו מעיד הקב"ה: "והאיש משה, עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". (במדבר יב יג), שזכה לפתח את מידת העווה בכך ששימש רועה צאן במדבר במשך עשרות בשנים. כנ"ל אברהם אבינו שאמר לה': "ואנוכי עפר ואפר", וכן דוד המלך שאמר בתהלים: "ואנוכי תולעת ולא איש". אכן, הרוצה לזכות במתנת התורה בבחינת הכתוב "וממדבר מתנה..." (במדבר כאי ח). ישים עצמו כמדבר, ובכך יזכה גם להמשך הפסוק: "וממתנה נחליאל". מרן החיד"א תלמידו של רבנו "אור החיים" הק' מספר בספרו ("שם הגדולים" ערך בית יוסף). שבתקופת מרן השולחן ערוך, היו שלושה חכמים שהיו ראויים לחבר ספר הלכה לכלל ישראל: רבי יוסף טאטיצק, רבי יוסף בר לב, ורבי יוסף קארו. "והסכימו מן השמים, שתינתן דת כי מרן רבי יוסף קארו יחברהו, היות והצטיין בענוותנותו היתרה יתר על השאר". מסופר עוד על מרן רבי יוסף קארו שכאשר שימש כרב הראשי של צפת וראש בית הדין, חתם מרן על פסקי הדין בראש הרכב בית הדין. כאשר עלה הרדב"ז = רבי דוד בן זמרה ממצרים לצפת, בקשו מרן לחתום במקומו בראש ההרכב, היות והיה מבוגר ממנו, דבר המצביע על ענוותנותו הרבה. שנזכה ונזכה אחרים.

ג. אחדות בעם ישראל

בלשון קודשו. "אמר ויחן שם ישראל, לשון יחיד - שנעשו כולם יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת התורה". מורנו הרב מדגיש את האחדות בקרב בני ישראל בכלל, אבל ביתר שאת הוא מדגיש את האחדות בקרב תלמידי חכמים, וכך דברי קודשו: "ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים, לא שיהיו בד בבד, עליהם אמר הכתוב: "חרב אל הבדים" (ירמיהו ג, לן). אלא יוועדו ויסבירו פנים זה לזה". מרן החיד"א מציין שהביטוי "במדבר סיני", שווה בגימטריא שלו לביטוי "בשלום" = 378. כמו שבני ישראל קבלו את התורה מתוך שלום ואחווה, כך עלינו להיות מאוחדים איש עם רעהו כל העת, ובפרט לפני חג מתן תורה.

שירה באמצע אמירת "שבע ברכות"

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת נשא (במדבר ז', א') כתוב, ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן.

ופרש"י ז"ל כלות כתיב (ר"ל בפת"ח, ולא כלות בשו"א, ודו"ק), יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה. עכ"ל.

והנה אמרתי לברר ענין חשוב מה שנשתרבב מנהג, בשמחת נשואין, באמירת ברכת "אשר ברא ששון ושמחה" כשהמברך אומר "גילה, רינה, דיצה, וחדוה, אהבה, ואחוה, ושלום, וריעות", הוא לא ממשיך, והקהל שרים מתחילת הברכה "אשר ברא", ויש מהדרין, ששרים זאת פעם שניה בהברה ספרדית, ויש מהדרין מן המהדרין, שממשיכים אחר כך כל מיני שירים שונים, שאין להם שום קשר בכלל לברכה זו.

ויש לברר האם נכון לנהוג מנהג זה, או דהוי הפסק, או שהוא מנהג הוללות, ?

שאלה זו שאלתי בפני הרבנים הגאונים, ולהלן אביא תשובתם בעזרת השי"ת.

א) זקני הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ זצ"ל, בעל "מעדני השלחן", כתב לי וז"ל: "מה ששאלת על מה שנהוג באיזה מקומות, בחתונה ובשבעת ימי המשתה, שמזמרין באמצע ברכת אשר ברא ששון ושמחה. הגם שאני זוכר עוד מימי נעוריי שהתנהגו כך, עם כל זה לא נראה בעיני, כי אני רואה שבסוף מתנהגים בזה בקלות ראש, וכן משום הפסק הברכה. לכן אם מכבדים אותי בברכה זו, אני לא מפסיק באמצע הברכה, שיוכלו לשיר, אלא עובר בבת אחת כל הברכה". עכ"ל.

ב) הגאון הגדול רבי אפרים גרינבלט זצ"ל, בעל "רבבות אפרים", כתב לי וז"ל: "בדבר שאלתך שבשבע ברכות בברכת אשר ברא ששון ושמחה, ויש שמזמרין את זה כמה פעמים, האם זה הפסק, או אולי הוללות, נראה שבוודאי ופשוט האומר את הברכה הוא לא יכול לומר פעמיים, כי זהו הפסק ומוסיף בברכה. אלא המנהג שהוא שותק, והציבור חוזרים אשר ברא, ושרים, יתכן שזה לא הפסק, ויכולים לעשות כך, אבל להקפיד שהמברך לא יחזור שוב על המילים, ועושים את זה להרבות השמחה". עכ"ל.

ג) הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, כתב לי על זה, וז"ל: "אינו נכון, וכבר הערתי על זה הרבה פעמים", עכ"ל.

ד) הגאון הגדול רבי אביגדור הלוי נבנצל שליט"א, רב העיר העתיקה ירושלים, כתב לי וז"ל: "לענ"ד הטוב ביותר שלא לשיר. לשיר פעם אחת ניחא, לשיר יותר פעמים - לענ"ד הוא הוללות", עכ"ל.

ה) הגאון הגדול רבי מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת "כסא רחמים", כתב לי וז"ל: "מנהג ישראל תורה הוא, וכל שכן שנהגו כך כמה קהלות בחוץ לארץ להרבות השמחה. ומכל מקום לא כדאי לחזור כמה פעמים. ועיין בשו"ת יחוה דעת ח"ב (סוף סימן ה')", עכ"ל.

ו) הגאון הגדול רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א, מגדולי פוסקי דורנו, כתב לי, וז"ל: "לענ"ד אם שרים ומזמרים בצורה מסודרת ונעימה, הרי זה נחשב כחלק מהשמחה, ואין זה הפסק [אך בודאי ראוי שהמברך יחזור ויאמר את התיבות באופן שיהיו נשמעים לציבור, ולפחות לעשרה], אך פעמים רבות הדבר נעשה בדרך הוללות ופורקן, וזה גורם בזיון לברכות, ונוח שלא נברא משנברא", עכ"ל.

ז) ואחרון חביב ביאור יקר ששמעתי מכ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל ה"פני מנחם" מגור זצוקללה"ה שהיה אדמו"ר וגאון אדיר, שאמר ביאור נפלא כדי להצדיק המנהג, על דרך שמתאים לאדמו"ר וגאון, שהנה המנהג שהקהל מזמרים באמצע ברכה זו, ואז יעירו הנוכחים שזה "הפסק", ואין לשהות באמצע ברכה, וזה יעורר כביכול גם למעלה, שאומרים בברכה זו: מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה וכו', ומבקשים שלא יהיה "הפסק" ושהייה כל כך בגלות זו, אלא "מהרה" ישמע בהרי יהודה וכו' בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן. ודפח"ח.

ויהי רצון שיקויים בנו במהרה הברכה הזאת בכל בתי בני ישראל, "ששון ושמחה, גילה רינה, דיצה וחדוה, אהבה ואחוה, ושלום וריעות, מהרה ישמע בערי יהודה, ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה", בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בסוד שיח כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net